

ՏՐԱՊԵՍԻԱ

ԾՐԱԳԻՐ

Գաղափարական Գաղափարական և Զրեւոյրական

ԵՐԵՎԱՆ 1842

ԵՐԵՎԱՆ 1842

ԵՐԵՎԱՆ 1842

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԴՈՒԹՅՈՒՆ

15-20 Ապրիլի

Ենթադրեալ իմ օրինակով, որքան իմ հասարակական տղայ մը ծնաւ որուն անունը Մարտիկ Լամար զորին: Եւ լուրը հետեւեալ օրը ծանուցին Բարձրագոյն Գրանք, օսմանեանց սովորական արարողութիւններով: Քրդար Լամարն ներքիններուն զխաւորը Բ. Գրանքը Լ. Բարձրութեան Կարգադրման մատուցանելու համար կայսերական Խաղաղ Երկրի, արքայադուլին ծննդեանը վերաբերեալ: Եւ իմ հ. խրկած պաշտօնատար մեծ պատուով ընդունեցին Բ. Գրանքը օրինակով, որ զինուորական երաժիշտներուն ու պահապան զինուորներուն մէջէն որոնք երկու կարգ բաժնուած էին, անցնելով զնայ խորհրդարանը ուր տեղ կըստանային իրեն: Եւ Բարձրութեան Կարգադրման ատենականները ու տեղութեան բոլոր մեծ պաշտօնատարները Կայսերական Խաղաղ Երկրի բարձր ձայնով կարգադրեալ ետքը արքունի զինանախնդրին լինեցին: Բարձր Լամարն նոյն արարողութիւնով նորէն հաղթեալ:

Լամարը զնայեալ համար ընդհանուր քրդարաւորութիւն եղաւ: ու նաւաւորմունքի բոլոր նաւերէն, նմանապէս ցամաքի պատնէշներէն սկսած թիւղանոթներ նետել:

Գրանքի շտաբի անցած կիրակի հասնելով:

ԲԱՆԱԽԱՐԱԿԱՆՔ

Թուղթ բացող պառնաւ մը:

Ենթադրեալ իմ օրինակով (Գ). Մէյնաուս բարի ազնուականը, որ գրեթէ վաթսու տարին անցած էր, տրամաբանութեամբ փոփոխեալ կուգար Լիւքսեմպուրկ ըստած պարտեղը, ու զուր տեղը կընդգրկէր իմ անձը տարցընելու արեգական անցոր շառաւիղներէն. վասն զի զեռ օդը՝ ձմեռնային մառախուղներով պատած էր. ու երիտասարդական հասակի վերաբերեալ զուարճութիւնները միտքը բերելով իր կնոջը վրայ կըմտածէր, ինչու որ շատ կըսիրէր զանի: Եւ տարիքը մարդը կըմտածէ ու կըհոգայ իր կնոջը երրորդ նա երիտասարդ է ու գեղեցիկ: Կըքալէր անձայն, աւելնէրն ալ տնկած ծառաքարը նեղ ծածու մը մէջ, ձեռքերը գրգռելով դրած, երբ որ պառնաւ կին մը հանդիպեցաւ ու խոնարհութեամբ ըսաւ:

— Բարի լոյս, Գ. Կոմս:

Գ. Մէյնաուս կայնեցաւ ու մտադրութեամբ կընայէր այս կնոջը, որ առջի բերանը չիմանցաւ, թէպէտ օտար չի թուեցաւ իրեն աս կնկանը ձայնը. վերջապէս միտքը

Սեղանի (Սերի) գործերուն վրայով հետազոյ հաճելի լուրերը բերաւ:

«Սերայի» (Սերի) իշխանը զեռ Սեմին է որովհետեւ չափէ զուր հարստահարելով հասարակութիւնը, և մանաւանդ իրեն կամակից պաշտօնատեղները չի փոխելով: Եւ իմ եղաւ ամենեւնի, ու բնաւ կողմնապահ մը չունի:

«Սերայի» ծերակոյտը ուրիշ նոր իշխան մը հաստատելով վճռեց, որ այսուհետեւ (Սերի) Սերայի տեղին Սերայի իշխան չի նստի:

«Եւ զի պաշտօններուն ատենը» հասարակութեան խաղաղութիւնը ամենին չի վրդովեցաւ:

«Շէքիպ էֆենտին» զեռ Պէլկրատ է, բայց կը պատրաստուի մօտեցաւ Կոստանդնուպոլիս դառնալու:

Եզրիպտական շոգեւորը Պոլսը բուռած, ամառս 20 ին լիքեքանդրիայէն բերաւ հոս Սոմի փաշան, որն որ գրեթէ տասներէնը օր առաջ մայրաքաղաքէս մեկնէր էր: Եւ երեւելի անձին անակնկալ զարձը՝ շատ մեծ զգացում տրուեց հասարակութեանը. բայց կըստուգեն թէ վերստին եկած է որ Բարձր պատիւը Ս. Եֆենտին լի փաշային կողմանէ շնորհաւալ ըլլայ Ս. Եֆենտին Լամարին, որ հաճեցաւ շնորհել անոր Ս. Եֆենտին տիրոջը ու նշանը. ու այս անգամ ալ թողութիւն պիտի խնդրէ, կըսեն, նախկին ծովապետ Ս. Եֆենտին փաշային յանձնարար:

Եկաւ իր կնկանը երջանիկ օրերը, որ մօրը քով հանգիստ կայրէր ու մինակ իր հեշտութեանցը հոգ կըտանէր, ու այս պատան ալ իրեն սենեկապետ կըմտայէր իրենց: Բայց ներկայ կացութիւնը այն երջանիկ ժամանակներէն այնքան հեռու էին, որ իսկոյն մոռցաւ իր մօտմօտէրը ու ձեռքը գրգռելով խոփեց որդւորութիւն մը տալու այս աղքատ կնոջը, որ ասանկ շարունակեց իր խօսակցութիւնը:

— Ենչպէս է ձեր առողջութեան վիճակը պարոն Ս. Եֆենտին:

Եւ հարցմունքին ու իր անունը տալուն վրայ, Գ. Մէյնաուս գրգռեցին մէջ ձգեց ձեռքը բռնած գրամը. ու կնկիւր նորէն սկսաւ ըսել:

— Գուր զի ձեռքացար, Գ. Մէյնաուս:

— Ս. Եֆենտին, հարցուց կոմսը:

— Դիւստին, քու մօրը սենեկապետը:

— Ս. Եֆենտին զուն ես, ըսաւ ձեռքը, զարմանքով մը անոր նայելով:

Եւ անց ըսելու հոս թէ ինչ յիշատակութիւններ ծնան Գ. Մէյնաուսի մտքին մէջ Դիւստին տեսնուուն, խօսիմը միայն աս յանկարծ զի պաշտօն պատճառած զգացումը

«Եւ Ս. Եֆենտին» շնորհանքի պաշտօնէն ելաւ ու սովորական արարողութեամբ իր ձմեռվան պաշտօնը գնաց:

Բարձրագոյն Գրանք մեծամեծներուն և սրբան եղաւ: որ իրենց ամարանդներէն բաղաբը դառնան:

Լամարնական Գրանքը Ս. Եֆենտին իմական տար իշխանութիւն ունեցող Ս. Պոլսեցի գալը հաստատութեամբ (Եֆենտին) լսելով, հետեւեալ օրը կայսերական Գրանք տուաջին թարգմանը խրկեց անոր: Ս. Եֆենտին Լամարին կողմանէ որդեւորութեան:

— Կառավարութիւնը իմանալով որ Ս. Եֆենտին թողեց ստակներուն խարդախութիւն կողմէ, շուտ մը աս շարութեանը առջին տունէն ալեւոր եղած կարգադրութիւնները բուռ, ու զեպաններուն ալ յատուկ ծանուցական զիւր մը խրկեց: խնդրելով որ իրենք ալ մասնակից ըլլան աս խարդախութիւնը խափանելու, ուսկից շատ մեծ վնասներ առաջ կուգան:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

Պէլկրատ, 15 Ապրիլի:

Հիմակուհի մը հանգարութեան մէջ է աս երկրորդ և կը յուսանք որ (Ս)մանական Տէրութեան խոհանութեամբ ամենին պիտի չի վրդովի աս կողմերու բարեկարգութիւնը:

անոր սրտին մէջ: Եւ կնկիւր որուն երիտասարդութիւնը գեղեցիկութիւնը ու ժողովները գիտէր Ս. Եֆենտին, բայց հիմայ պատուրցած էր ու երեւները կընձմտած, իր գեղեցիկ հասակը կորացրէր գաւազանի մը վրայ, աւելնէր տկարացած: ու բաւական լոյս ունէին և ու այն քաղցրութիւնը, որ ուրիշ ժամանակ տեսնողը կըզմայլեցընէին. միայն հայեցածքը՝ որուն ազդուութեան թէպէտ մէկ մարդ կորսնցուցած էր, սակայն իր ազնուութիւնը կըցուցընէր: Եւ մէջը բոլորովին փոխուած էր, ձակաւոր և երեսը կընձմտած էին, գլուխը մազ չէր մնացեր ու ակունները՝ որ առաջ մարգարտի շարի նման կըփալցըլային, զեղնած ու տգեղացած էին: Գ. Մէյնաուս հազիւ կընար հաւատալու թէ Դիւստին իր տարօքը եղած էր. ուստի արամութիւն մը եկաւ իրեն, կըմտածէր նաեւ թէ իր կնկիւր զեռ 25 տարին չէր մտած. ու ժամանակն ալ չի պիտի խնայէ իր կնոջը տոյգը հասակը, ինչպէս Դիւստինի ալ խնայած չէր: Եւ ան մտածմունք մըն է աս որ կընեն միշտ ձեր երկիրները իրենց ժամանակակիցները տեսնալու ըլլան նէ:

— Եւ տեղ կընակիս դուն, ըսաւ Գ. Մէյնաուս:

— Եւ ինչ երկու քայլ անդին:

Լաւ նաւուտ զօրքերէն սակաւաթիւ անձինք իրեք եկեղեցի ու մէկ վանք մը մտնալով, քիչ մը բան յափշտակելու են. բայց ամենեւին չենք երկբայիւ որ աս չարագործները անպատիժ չեն մնար:

Իմիր Լաւուլլահ Կազիբի և շատ շէխեր թափառական կը շրջնէն և չեն ուղեր. բնու (սմանեան կառավարութեանը հպատակելու. բայց ասոնց անհաղանդութիւնը խռովութեան պատճառ չըլլար: Բողէն հրաման եղած է թէ սաստիկ կը պատժուի, ո՛վ որ կողմնապահութիւն կամ օգնութիւն ընելու ըլլայ նէ ասոնց:

Լաւ նաւահանգիստը՝ առ պիտի չորս հաս դադ. զիսցի պատերազմական նաւ կայ:

ԱՐԵՎԷԼԻՍ ՀՆԴԿԱՍՏԻՆ

Հնդկաստանի վերջին լուրերէն ետքը ամենեւին ուրիշ երեւելի դիպած մը պատահած չէ հոն, թէ և 40 օր եղաւ. յուլիսի 7 էն ինչեան 15 օգոստոսի: Բայց ասկէց ետեւ անշուշտ մեծ դիպածներ պիտի ըլլան, ինչպէս որ կը կարծուի հիմաւան պատրաստութիւններուն նայելով, մանաւանդ թէ արդէն խռովութիւնները պակաս չեն արեւմտեան հիւսիսի սահմանադրութիւնները:

Շէլլապատի վերջին լուրերուն նայելով՝ ինչ վան յուլիսի 22, փօլքը զօրավարին զօրքերը կը շարունակեն միշտ պզտիկ եւ իւրեք ընել թշնամիին հետ, բայց առանց յաջողութեան: Երեսօրի ձեռքը ինկած գերիներուն հետ աղէկ կը վարվին, ու կը յուսացի թէ քիչ ժամանակէն ազատութիւն կը տրուի անոնց: Իրուք զօրավարը որ ամսուս 2 ին յապուղէն մեկնէր էր մէկ աւազանիմը հետ, որ երթայ անդիպոց հետ խօսակցի գերիները ետ տըրելու համար, դարձաւ հոն ամսուս 13 ին վըճաւան պատասխանը առնելով անդիպոցիներէն: Լաւ գործը շատ ծածուկ կը պահեն, բայց հասարակ օրէն կը կարծուի թէ պիտի ազատին անդիպոցի գերիները: Հիւանդութիւնը պակաս չէ անդիպոցի զօրքերուն մէջ. ութ հոգի աստիճանաւոր գինւորներէն մեռան:

—Տար իս քու տունդ, կուգեմ որ իմ երիտասարդական հասակիս անցքերուն վայրը իօսինք քու հետդ:

Պառաւ կինը առջեւ ինկաւ ու տարաւ կոմը մէկ տուն մը, որ յիրաւի ինքսեմ պարկէն շատ հեռու չէր: Ստան մէկ մութ դռնէ մը ներս ու մէկ խախտ տանդուխէ մը մինչեւ հինգերորդ դասիկոնը ելան: Երբոր Պ. Մէյնաուս մտաւ Դիւստիին սենեակը, զարմացաւ անոր շքեղութեանը վրայ՝ որն որ չէր յուսար: Կարասիները իրաւ թէպէտ խառն ի խուռ, բայց մահճեկա (Բերիգայի ծառ մըն է) ըսած ծառէն էին. պատուհանի փայլուն մարմարինի մը վրայ երկնագուն մը կար. անոր քով գեղեցիկ ձեռով Պոհմիսյի բաժակ մը, և մէկ ուռիէ շինված վանդակի մը մէջ որ պատին վրայ կախված էր, կաշաղակ թուռն մը կար որուն գործը ուրիշ բան չէր, բայց Դիւստիին ըրած գուշակութիւնները քանի մը սովորած խօսքերով կը հաստատէր:

—Կարով, բարով, ըսաւ կաշաղակը, երբոր ներս մտան անոնք: Ինչու շատ աս խօսքը կըսէր միշտ երբ որ տկարամիտները պատգամ հարցնէին կուգային այս պառուին:

—Ինչ է քու արհեստդ հարցուց Պ. Մէյնաուս:

Քանտահարի մէջ ալ, Շէլլապատի պէս, անդիպոցի զօրքերը թշնամիներուն հետ զարնուեցան. բայց բան մը չի կրցան ընել: Զորս հաղար մարդիկ կը պատրաստուէին ամսուս 10 ին Սինտ երթալու Վէդահէն անցնելով, ու 7,000 հոգի ալ կը պատրաստուէին ինքնիքի վրայ երթալու:

Մէկ կանոնաւոր բանակ մը, ինչպէս կը հաստատուի, պիտի ըլլայ Սինտի մէջ սըր Վարիէին հրահանատարութեան տակը: Բնդիպոցի զօրքերը ամմէն կողմէն պատրաստ են մեծ պատերազմի մը ձեռք զարնելու համար: Լաւ բանին համար՝ 50,000 զօրք պիտի ըլլայ փրկածովի սահմանադրութիւնը:

Հնդկաստանի խաղաղութիւնը միշտ կը շարունակուի. Պիւնտըլէհանդի խռովութիւնները բոլորովին դադրեցան: Վանգէս գետը երկրին շատ տեղը կոխեց, ու շատ վնասներ տըրաւ: Լաւիկան ախտը (քոլէրա) դեռ կը տեսնուի Պոմպայի մէջ, ու առուտուրը դէշ վիճակի մէջ է:

ԶԻՆ

Լաւ երկրի լուրերը դեռ ամբողջ չի հասնի մեզի. այսքան իմաստը որ անդիպոցի Դափու քաղքին տիրեր են մայիսի 6 ին. ու Վոլիքէնէն հազարապէտը և ութ հոգի ևս սպաննուէր են աս պատերազմին առիթով: Դատ տըրտունջ կընեն որ զօրք և պաշար տանելու միջոցները պակսելու վրայ են. անանկ կը ընկնայ որ ինչեան ձմեռ պիտի չի կրնան երեւելի գործք մը ընելու Զինաստանի հիւսիսային կողմը:

ԶՄԻՌՆԻՒՆ

25 Սեպտեմբեր:

Բնդիպական նոր շոգնաւոր Իպերիա կոչւած, որ իր առջի ճամբորդութիւնը ըրաւ դէպի Կոստանդնուպօլիս, ամսուս 18 ին դարձաւ հոս ու վաղվան օրը ճամբայ ելաւ ինտրու երթալու, ապրանք բեռացուցած և բաւական ճամբորդներով:

Լամին մարդ կը ցանկայ որ բարեկամ վախճան մը ունենայ աս նաւարկութիւնը, ինչու որ տասնը

ութը օրվան մէջ Կոստանդնուպօլիս լուր պիտի առնուի ինտրայէն, ու առուտուրներուն ալ նոր դիւրութիւններ պիտի տայ:

Բնգաժ կերակի իրիկուն եղեռնագործ մէկ մը զանակով չարաչար վիրաւորեց իր ընկերը ծովեղբի կողմերը: Երկու շաբթի իրիկուն նմանապէս մէկը սաստիկ վիրաւորեցին. իրեք շաբթի ցորեկը ևս չարագործ մարդ մը զանակը մէկ ուրիշին սիրտը խօթելով, ձգեց փախաւ ֆուսկայ թաղէն անցնելով. թէպէտեւ ամմէն տեսնողները գիտէին որ մարդասպան է, բայց մէկը չի համարձակեցաւ բռնելու զանիկա: Լաւ վիրաւորուած կամ ըստանաւ անձնքը, ու մարդասպանները յոյն են աղաւ: Կը յուսանք որ հարկաւոր եղած միջոցները գործի կը դրնին, որպէս զի ասանկ անօրէնութիւնները չի շարունակին. ապա թէ ոչ ապահովութիւննիս մեծ վտանգի մէջ պիտի ըլլայ:

ԶԵՆԵՕԸՆ Ի ՈՒՆԻՐ

Պէրսիյի նաւահանգստին մէջ, փարիզու մօտ, մէկ գեղեցիկ շոգնաւոր մը կը շրջնէի հիմայ, բոլորը երկրէն: Լաւ նաւը՝ որու ճարտարապետը յաջողակ նարագէտ մարդ մըն է, Կարոհիմ փաշան շինել կուտայ կրսն, իր կանանոցին համար: Լամին կողմէն վանդակներով (գաֆէս) ծածկուած է, որ աս շոգնաւորը, Կարոհ գետին մէջ ճամբորդութիւն բրած առիթը գետին երկու կողմը եղող հատորքի մօտ գիքները պիտի չի կրնան տեսնել մէջը եղող տիկինները:

—Լամրիգայի ու Լարոպայի մէջ նաւարկող նաւերը միշտ վտանգաւոր դիպածներու կը հանդիպին ծովուն երեսը ծիող սառեցող մեծամեծ հատորիքէն: Լամի նաւը, որ նոր հասաւ Վոլիքէն, Կիլիկիա տաւ Տըքիւսայէն դառնալով յուլիսին 12 ու 13 տեսաւ, քառուռնը մէկ ու քառուռնիքը հիւսիսային լայնութեան, ու 48-53 արեւմտեան երկայնութեան աստիճաններուն մէջը, ութ սառեւ լեռներ, խիստ մեծ շրջապատութեամբ, ու 100-180 ոտք բարձրութեամբ:

մանկամարդ է ու գեղեցիկ, կաթիլ է սր շատ մաքրաջ քաննայ անոր, բայց ամենեւին մէկու մը չի հաճիր. բոլորն ալ կը ձգէ, ու զիս կրսիւն:

Դիւստիին ինքնակից ըլլալէն առաջ անոր երջանկութեանը, Պ. Մէյնաուս որու սիրտը շատ կցաւորէին այս խօսակցութիւնները՝ իսկոյն ուրիշ բանի դարձեց խօսքը:

—Իսէ՛ ինծի ճամբորդ, Դիւստիին, կը հաւատամ մի դռն քու ըրած գուշակութիւններուդ:

—Ո՛չ Պ. Կոմս:

—Ուրեմն ըստ դիպաց կը զոյգես:

—Միշտ անանկ չեմ ընէր. բայց գիտնաս որ ես ինծի կանոն դրած եմ միայն աղէկ բաներ գուշակել. բայց որովհետեւ չի ցանկացած երջանկութիւնը քիչ զօրութիւն ունի, անոր համար պէտք է որ գուշակեմ այն բաները՝ որոնց կը փախաւքին: Ե՛հ իմ բոլոր գիտութիւնս:

—Եւ մէկ պզտիկ բան մը չէ:

—Չէ, շատ դիւրին է. անոնց տարիքը, կերպարանքը ձայնը ու հագուստը բոլորն ալ ինծի կ'օգնեն: Դիւստիին կը գուշակեմ ես իմ առաջին խօսքերուս ըրած տպաւորութիւնը. եւստի կամ կը շարունակեմ խօսքս կամ թէ ուրիշ ճամբայ մը կը ընենք: Ինչ որ ինձի բան մը հարցնենք:

— Հոլանտայի նաւ մը Հայէ քաղաքը մէկ կրիայ մը բերաւ : որու պատեանը քսան ոտք տրամագիծ ունի . նաւաստիները երկու օր բոլորովին աս երկա կենցաղ կենդանիին մտովը ապրեցան : Իրկու նաւաստի կրնան անոր պատեանին մէջը հանգիստ նըստելու :

Աս մեծ կրիան Սուրբապի Ժովուս մէջէն բըռնեցին :

— Հասարակաց վարժարանի գործակալներուն տըւած վկայութիւններուն նայելով : Գաղղիայի հարիւր քառասունը վեց քաղքներուն մէջ հասարակաց գործարարները կան : որոնց մէջ 4996,400 հասարակ չափ տալած գիրք ու 333 265 հատոր ձեռագիր կան : Ի՞նչ որ ասոնց հետ մասնաւոր գրքատուններուն մէջի հատորներն ալ համարելի նէ : Գաղղիայի ունեցած բոլոր գրքերը 78,000,000 հատորի պիտի հասնի . այսինքն՝ ամմէն մէկ բնակչէն գրեթէ երկու հատոր գիրք կը յայ :

Գաղղիա եղած զգուշաւոր զիտողութիւններուն համեմատ : (որն որ 50 տարի է գաղղիացիին մէկը յատուկ ասոր համար մասնաւորապէս հոգ կը տանի) 1793 տարին մինակ կընայ բաղադրուիլ աս 1842 տարվան հետ : շարունակ ցամաքութեանը (գուրագլըք) և տաքութեանը համար . որովհետեւ կը հաստատուն թէ 1793 տարին գրեթէ աս տարվանէ բնաւ տարբերութիւն չունէր : Սիւս տարիներուն մէջ , 1802 և 1811 ին թէպէտ շատ տաք բրաւ , կըսեն , բայց աս տարվան շարունակութիւնը չունէր : 1802 այնքան սաստիկ էր տաքը՝ որ ջերմաչափ գործիքը՝ Ֆարէնհէյթի վեր ամենեւին այն աստիճանը տաքութիւն հշտնակաւ չէ :

Աս զիտողութիւնները ընող անձը՝ շարունակ նըշանակելովը ջերմութեան և ցրտութեան աստիճանները , կը հաստատուէ թէ աս տարվան ձմեռը՝ կամ թէ 1843-1844 ին շատ սաստիկ պիտի ըլլայ :

Մօտ օրերս մթնոլորտական թաթաւ մը (սրուլուս խորդումու) իջնէ Ե՛լէն-Ժէրի (Գաղղիա) ըսած գեղին մօտը եղած տափարակ բլուրին վրայ :

ըլան՝ թէ որ խօսք առնեմ նէ անոնց բերնէն , ալ կապալինիմ ինծի թէ անոնց հարցմունքին կը նամ պատասխան տալու :

Ան ժամանակը Ժիւստինին գուռը կամացուկ մը զարնուցաւ :

— Ե՛հա մէկը եկաւ , ըսաւ կնիկը , ներէ ինծի Պ . Կոմս , ուրիշ ժամանակ տեսութիւն կըսմ քեզի հետ թէ որ կը հաճիքնէ , բայց :

— Նամբէ ան մարդիկը Ժիւստին , որ եկեր են քեզի խորհուրդ հարցնելու . ես կը հատուցանեմ քեզ անոնց տեղը . թող ուրիշ անգամ մը խաբւելու գան :

— Ետ չըլլալու բան է Պ . Կոմս , ինչու որ եկողը դըքսուհի մըն է :

— Ի՞նչու հի՛ է :

— Կամ դըքսուհի է և կամ այն աստիճանին մօտ մէկն է . ես այս իրիկուն անոր կըսպասէի , բայց քիչ մը կանուխ եկաւ . դրանը զարնուցածքէն կը գուշակեմ թէ ինչ բանի համար է : Գնա՛ Գարոն . անցիր սա ներքին սենեակէն հոն մէկ գաղանի դուռը մը կը գտնաս , որ քեզ սանդուխին վրայ կը հասնէ :

(Ձեռագործը հեռակալ թիւով)

այնքան սաստիկութեամբ՝ որ մէկ բազէի մէջ ծխախոտի (թիւթիւն) անդամստան մը աւերէ է բոլորովին սրբելով հոն տեղի տունկերը՝ ու տարեր հեռու տեղ մը ցրէր է . անանկ որ ամենեւին յայտնի չէ թէ այն երկիրը մշակած էր առաջ :

Կապէթ տը փրիւս լրագրին մէջ կը կարդացուի :

Կրկնէք որ Մէքէյն քաղաքը , Մաքսիպուռի վիճակին մէջ (Մաքսիկա) հրդէհ պատահելով՝ բոլորովին մոխիր դարձեր է . հազիւ թէ 15 տուն աղտոտեր են կրակէն : Աս քաղաքին մէջ 1,100 բնակիչ կային ու ընդ ամմներ 200 տուն : Կաղմաթիւ անձինք՝ հարիւր գերդաստանէն ելելի , յետին խըղձութեան մէջ մնացին :

Վ . Էննայէն կը գրեն :

« Թրանսիլանիայէն կը ծանուցանեն որ անցածները Պէրէցք քաղաքը կրակ ըլլալով՝ 700 տուն և ութ անձինք էրեցան : Չորս հարիւր տնւոր մեծ թշուառութեան մէջ մնացեր են աս զիպաւծին պատճառովը : Կըստուգեն նաեւ թէ աս քաղաքի վնասը՝ երկու միլիոն ֆիօրինի կը հասնի » :

Արտաւոց դատաստան մը եղաւ մօտերս , Վերմէյնտ (Ե՛լէտ) քաղաքի դատարանը : Սեկ գող մը միտնելու դատապարտուած ըլլալով՝ կախիւր էին . քիչ մը ատեն անցնելէն ետքը ջաղացական կանցնի անկէց , ու տեսնալով որ աս կախած գողը դեռ կենդանութեան նշան կը ցըցունէ , մեղքընալով վար կիջեցունէ ու մեծ ջանքով կաշիստի խեղք գըլուխը կը բերէ : Կայց գողը՝ մէկ վայրկեանի մը չափ մեծ զարմանք մը ցըցունելով որ նորէն աշխարհք եկաւ , շուտ մը սկսաւ բանեցնել իր հինցած սովորութիւնը՝ որն որ պատճառ եղած էր աշխարհքէն զինքը վերնտրուելու : Վերջապէս ալ էփէլի գողութեան ետեւ ըլլալով՝ նախ իր բարեբարին վրայ բանեցուց իր ճարտարութիւնը , ու շատ բան գողցաւ անկէց : Իսեղձ մարդուն սիրտը նեղանալով անոր ապերախութեանը վրայ կանչեց իսկոյն իր ջաղացքը բանող ծառան , երկուքնին մէկէն լռենցին աս գողը ու տարին նորէն կախեցին իր տեղը , ուսկից ալ աղտոտող մը չեղաւ : Բաղաքին կառավարիչը աս անցքը լսելով՝ բերել տըւաւ ջաղացական . բայց դատաւորները չի համարձակելով աս դատաստանը կտրել , բարձրագոյն ատենին յանձնեցին . ան ալ դատապարտեց զճաղացականը որ քիչ մը տուգանք տայ ու քանի մը ամիս բանտը կենայ , որպէս զի խրատ ըլլայ իրեն որ մէյնին ալ կախված չարագործ մը չի աղատէ , ու ետքը ինք իր գլխուն չի կախէ զանի :

Աստիճանք բարեխառնութեան Օմիւսիոյ , գիտեալ ի միջօրէի և եղեալ ըստ բաժանման Սոմուրի :

Պատուերի :		Հարեալ :	
Սրբաթ	18	Ապտիսեթ	19 1/2
Երբաթ	19	"	19 1/2
Կիրակէ	20	"	20
Երկուշաբթի	21	"	19
Երեքշաբթի	22	"	19 1/2
Չորեքշաբթի	23	"	18 1/2
Հինգշաբթի	24	"	20 1/2

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
ԱՆԳՂԻՆ

Ի խորհուրդ , 28 () գոստոս :

Բամպակ : Ի՞նչպէս եւ գործատունի տերերուն ու անոնց բանւորներուն մէջը եղած խռովութիւնները բոլորովին չի դադրեցան , այսու ամենայնիւ կը յուսացուի , թէ քիչ օրվան մէջ ամմեն բան կարգի կը մտնայ , ու աս անկախութեամբ բամպակներուն զիններն ալ կը դիմանան , ու կարելի է թէ յաջող փոփոխութիւն մըն ալ ընդունին : Մինակ երկայուն թիւննիւ աս է թէ չըլլայ որ Միացեալ Վահանգաց բամպակներուն հունձը խիստ առատ ըլլայ : Ինչպէս շատերը կը հաստատեն : Հիմակուհիմա քաղաքիս մէջը ըստակը առատ ու աժան է . և հասարակօրէն գործաւուրութիւններուն երեւոյթը յաջող են : Աս շաբթեան ծախած ամմեն տեսակ բամպակներուն թիւը 14,070 պալեա եղաւ . իսկ դուրսերէն եկածը՝ միայն 8,850 պալեա :

ԳՆՂԳՂԻՆ

Մարտիկա , 9 Սեպտեմբեր :

Բամպակ : Միացեալ Վահանգաց բամպակները , որ քանի ատենէ՛ի վեր թուրութեան մէջ էին կուգլին հիմակ , ու աս շաբաթ 400 պալեայի չափ ծախւեցաւ , առանց նոր փոփոխութիւն մը ըլլալու գիշերուն . աղւոր միջակ ապրանքին զինք՝ 88 Ֆուանք է յիսուն քիլոկրամը , միջակինք՝ 76 1/2 , խիստ միջակ տեսակինք՝ 68 . ու վարնոց ապրանքին զինք՝ 62 1/2 Ֆուանք է : Կգիպտոսի Ժիւմէլ բամպակը միշտ անշարժութեան մէջ է . աս շաբաթ միայն 241 պալեա ծախւեցաւ 82 Ֆուանքի չափ յիսուն քիլոկրամը : Եւրոպայի տեսակները չեն ուզելու ու ցած գիներով կը ծախւին :

Մետաքս : Վիչ գործաւուրութիւններ կը լլան ու թուէ . աս օրվան արժողութիւնը՝ Պրուսայի երկան խալլան՝ 14-15 Ֆուանք է կէս քիլոկրամը . կարճ խալլան՝ 16-16 1/2 . Մեշտուտ կարճ խալլան՝ 18 Ֆուանք է . Պարսկաստանինք՝ 12-13 1/2 ըստ տեսակին : Աս շաբաթ 70 պալեա մետաքս եկաւ Վէլանիկէն :

Քիթրէ : Խիստ թուէ . ու օրէ օր իջնալու վրայ են գիները :

Վիշի : Ենշարժութեան մէջ է . աս օրվան արժողութիւնը՝ 10 1/2-11 Ֆուանք է կէս քիլոկրամը . բայց թէ որ չոր ու աղւոր տեսակ ըլլալու ըլլայիկաքիչի է ալ աւելի գին հատուցանեն :

Սուսամ : Միշտ կուգլի ու գնոյ առնող պակաս չէ . աս շաբաթ 4250 խանթար ծախւեցաւ նոր տարիին առջի իրեք ամսվան մէջը աւանդելու պայմանով 54-54 1/2 Ֆուանք հարուր քիլոկրամը , (80 օխան) :

Կտաւառ (քէթէն թօհումը) : Կմանապէս կուգլի ու անդադար գործաւուրութիւններ կը լլան : Աս օրերը 9700 խանթար Կգիպտոսի և Ռուսիայի կտաւառ ծախւեցաւ նոր տարիին առջի ամիսները աւանդելու պայմանով 32-33 Ֆուանք հարուր քիլոկրամը , պատրաստ ապրանք չի կայ հիմակուհիմա :

Գործատուններուն վերաբերեալ ձէթ : Կաւեռուն մէջը եղած ձէթերը բոլորը ծախւեցան , ու աս շաբաթ հակառակ հովեր փչելով՝ նոր նաւ չի կըրցաւ ներս մտնալ , աս պատճառաւ պատրաստ ձէթին գինը բարձրցաւ . 129 1/2 Ֆուանք Միտիլիի ապ-

րանքը ծախեցաւ էքթօրթիւն (75 օխան)։ վերջի իրիք ամսական մէջը աւանդելու պայմանով 127 օխան ծախեցաւ ։

ՏԱՆԿԱՍՏԱՆ

Կոստանդնուպօլիս 22 Սեպտեմբեր ։

Մայրաքաղաքիս առուտուրը անցած շաբթիւնէն ի վեր քիչ մը շարժումներ մէջ է ու բաւական գործառնութիւններ եղան թէ բամպակեղէն ձեռնագործներէն և թէ ուրիշ ապրանքներէն ։

Մեղրամում ։ Սիշտ կուզի ։ աղւոր տեսակ ապրանքը դալուն պէս ։ իսկոյն կրծախի 22-23 օխանու 2 օխան ։

Բուրդ ։ Բաւական վաճառումներ եղան ։ Բուրդի տեսակին գինը 200-210 դուռու 2 է խանթարը ։ Բնասուլունը 170-180 ։

Բամպակ ։ Բուրդ է ։ աս օրվան արժողութիւնը 230-250 դուռու 2 է խանթարը ։

Ղէհրի ։ Չորս հազար օխայի չափ ծախեցաւ 15-20 դուռու 2 օխան ըստ տեսակին ։ Թէպէտե հիմակ քիչ ապրանք մնաց ։ բայց կը հաստատեն թէ մօտ օրերս շատ ձէհրի պիտի գայ ։ և թէ որ Լաւրպայի ձախորդ լուրերը շարունակին՝ անշուշտ գիշերը ալ աւելի պիտի իջնան ու ապրանք ունեցողները անպատճառ պիտի վնասին ։

Ֆիլիք ։ Թէպէտե ապրանք ունեցողները բարձր գին կուզեն ։ բայց հիմակուհիմա 20 օխանու 2 էն աւելի օխան գին տրուող չի կայ ։

Մետաքս ։ Բուրդ է ։ աս օրվան արժողութիւնը հեռեւեալն է ։

Պրուսայի Լնդդիոյ տեսակ՝ 232-235 դէֆէն ։
ևս ևս կարճ խալպա՝ 235-240 " "
Մէշտուտ Կաղղիոյ տեսակ՝ 270-275 " "
ևս ևս կարճ խալպա՝ 260-300 " "
Պարսկաստանինը՝ . . . 125-140 օխան
Լնդդիանուպօլիսինը՝ . . . 130-135 " "

Լիֆօն ։ Բուրդ է ։ աս օրվան արժողութիւնը 105 դուռու 2 է օխան ։

Յորեն ։ Ըզօֆի կարծր ցորենին գինը՝ 19-20 դուռու 2 է քիչն ։ Խորրովի ևս կարծրը՝ 18-19 ։ Խալախի կակուղը՝ 11 1/2-13 ։ Լիֆօնի գարին 6-6 1/2 ։

Օմիւռնիս 25 Սեպտեմբեր ։

Քաղաքիս առուտրական վիճակը միշտ թուլ է ու գործառնութիւններ խիստ քիչ կը լինեն ։ հասարակօրէն ամեն ապրանքները անշարժութեան մէջ է քանի մը տեսակներէն ի վատ ։ որոնց գինները կը նշանակեն հոս ։

Փալամուտ ։ Լին ապրանք խիստ քիչ կայ ։ մանաւանդ Թրեստու ու Լնդդիոյ առաջին տեսակին ։ րէն ամենին չի կայ ։ երկրորդ տեսակը Լնդդիոյ՝ 60-64 դուռու 2 ։ Լոր հունձի փալամուտը մօտ օրերս կուգայ ։ կը հաստատեն ։ թէ աս տարի անցած տարւան իրիք բաժինին մէկ բաժինը հազիւ թէ կելլէ ։ ու կը յուսացի թէ լաւ գիներով կրծախի ։ որովհետեւ թէ Լնդդիոյ և թէ Թրեստու համար շատ կուզի ։

Սոսամ ։ Լա շաբաթ 2000 քիլէի չափ ծախեցաւ 61 օրէն ետքը եւսուն մէջը աւանդելու պայմանով ։

մանով ։ բոլոր ծախքը վաճառողին վրայ ։ 63 դուռու 2 տեղույս քիլէն ։ աս գիներով ծախու առնող շատ կայ ։ բայց տրուող չի կայ ։ Լաւրպայի լուրերը յաջող են աս ապրանքին համար ։

Կտաւատ ։ Կրգի ։ ու 55 փարայ օխան գիւրա վաճառ է ։

Լիֆօն ։ Լա օրերս բաւական ապրանք ծախեցաւ 58-58 1/2 դուռու 2 չէքին մեծ կտոր ։ իսկ սրղտիկ կտոր աֆիօնը Մարսիլայի համար 60 դուռու 2 կը ծախի ։

Ղէհրի ։ Լա շաբաթ 300 չուվալի չափ ծախեցաւ ։ 17-18 դուռու 2 օխան ։ բայց մեծագոյն մասը ուրիշ ապրանք հետ փոխանակութեամբ վաճառվեցաւ ։

Բուրդ ։ Բուրդ է ։ աս օրվան արժողութիւնը 150-175 դուռու 2 է խանթարը ըստ տեսակին ։

Տորոն ։ Պախրու աղւոր ապրանքը կուզի ու 236-240 դուռու 2 է խանթարը գիւրա վաճառ է ։ միջակ տեսակները թուլ են ու արժողութիւնը 210-215 դուռու 2 է ։

Բամպակ ։ Սիշտ թուլ է ։ ու գիներուն նոր փոխութիւն մը չեղաւ ։

Մեղրամում ։ Չի կայ ու կուզի ։ աս օրվան արժողութիւնը 940-960 դուռու 2 է աղւոր տեսակը ։

Եղան մորթ ։ Բիւլի կայ ։ ու 5 1/2 դուռու 2 օխան գիւրա վաճառ է ։

Մետաքս ։ Ըստ ապրանք չի կայ ։ Պրուսայինը՝ ըստ տեսակին 245-310 դուռու 2 է դէֆէն ։ Պարսկաստանինը՝ 124-125 դուռու 2 օխան ։

Չէթ ։ Միտիլիէի և Լաւրէմիտի ապրանքը նաւուն մէջը աւանդելու պայմանով բոլոր ծախքը վաճառողին վրայ 210-215 դուռու 2 է խանթարը ։

Յորեն ։ Բնասուլունի առաջին տեսակ ցորենը Ֆրանքապօրտո 24 դուռու 2 է տեղույս քիլէն ։ երկրորդ տեսակը՝ 21-23 դուռու 2 թուլ է ։ գարին՝ 8 1/2-9 դուռու 2 է ։ քիչ կայ ։ Սոսիոյ կարծր ցորենը՝ 23-23 1/2 դուռու 2 է տեղույս քիլէն ։

Թուղ ։ Լունձին վերջը ըլլալով քիչ ապրանք կուգայ ։ աս օրվան արժողութիւնը՝ 65-95 դուռու 2 է խանթարը ըստ տեսակին ։ Էլէմէն՝ 160-170 դուռու 2 է ։

Խաչկի ։ Լմերիգայի տեսակը՝ 560-605 դուռու 2 է հարուր օխան ։ բաւական ապրանք կայ ։

Հաքար ։ Բնապակա կրծախի ։ 160-245 դուռու 2 խանթարը ըստ տեսակին ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՄԵԾ ԼՕԹԹԱՐԻՆ

Վ Էննա Վ ։ փոքր անուանեալ մեծ վաճառականին տան քովը Տէրութեան հրամանաւ պիտի խաղայվի ։ ու վաստակվելիքը՝

Լաւջինը մեծ ու շատ գեղեցիկ Վ Էննայի մօտ Լայտօրթ ըսված գիւղաքաղաքը 107 ։ Թիւ ունեցող աղաբակային ստացուածք մի է ։ Լիթ մէկը ասիկայ չուղեր ։ ասոր տեղը կընդունի Վ Էննայի թուղթ ֆիօրին 225,000 ։

Երկրորդը ստորին Լաւտրիոյ մէջ Ը Թայնէրաւ ըսված տեղը ։ գեղեցիկ վարելու ցանեղու երկիր մի է ։ դարեջուր հանելու գործատունովը ։ ու թիւ 6 և 8 տներովը միատեղ ։ Չուգողը ասոնց տեղը կընդունի թուղթ ֆիօրին 110,000 ։

Երրորդը շատ թիւով 1839 դուրս տրված Տէրութեան պարտաւորութեան ։ և նոյնպէս երևելի բազմութեամբ Լայտօրթ Լաւտրիոյ անուանեալ պարտաւորութեան Լիթօի դրվելու թղթէն են ։ որոնց արդէն քաշելու օրերը աս տարվան յունիսի մէկին ։ սեպտեմբերի մէկին ու տասնհինգին օրուած ըլլալով ։ աս անգամ աս Լիթօարիոյին գրելու անձինքը եթէ հանգիստի ըլլան քաշուած ասոնք ։ նոյն աստ վերոյիշեալ պարտաւորութեան Լիթօ դրած թղթերուն ։ սկսեալ 1350,000 թուղթ ֆիօրինէն ։ մինչև 625,000 225,000 125,000 110,000 100,000 40,000 25,000 20,000 15,000 10,000 5000 3000 2000 1000 500 և այլն ։ և այլն ։ Էրութ ֆիօրինը կընան վաստակիլ ։

Լա Լիթօարիան ։ եթէ յառաջ կարելի չըլլար նէ ։ անպատճառ ։ ու առանց այլ ևս երկարելու 1843 յունվար 14 ին պիտի քաշի ։

Պիլիէթներուն ամեն մէկը կարծէ 5 արծաթ ֆիօրին ։

Հինգ պիլիէթ մէկտեղ գնողին վիցերորդ պիլիէթ մը վրան պարգև կը տրվի ։ որ աս ետքինը անշուշտ կը շահի ։

Իսկ ծախու առնելու պիլիէթները ընդարձակ տեղեկութեան թղթերովը Լալիւր մօնսիւ Լիթօ Գոնօմ վաճառականին գրաստանը ամեն տարեկան կընան գոնրվիլ ։

Սուրբ Մեսրոպիան գպրատունը կրծախի հայրենի Բերական ։ Լեգերէն և Բրիտանական ։ որոնք նոյն գպրատունը տպւած են ։ ու զօղը կընայ անկէջ ստանալ ։

ԱՐԴԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ։ Լա (Կրօնի) շաբաթ անգամ մը կը տրվի ։

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 դուրու 2 է կանխիկ (փէշին) ։ ով որ ուզէ կընայ ստորագրվիլ ։

Լալիւր օրագրութեան տպարանը ։

Պօլիս՝ երկրորդ խանը Սոմճեանց Սկրտիշ աղային գրատունը ։

Պուրա՝ Բապարճեան Սատմէոս ու Կրիգոր աղայից մաղազան ։

Լեգրանդիա՝ Լալիւրեան Լալիւրեան աղային մաղազան ։

Կահրէ՝ Լալիւրեանց մահաբեր Լեգրանդիա աղային գրատունը ։

Հոպպէ՝ Սրապիոնեան աղայ Զակորին գրատունը ։

Թրեստ՝ Լալիւրեան Կրիգոր աղային գրատունը ։

Լալիւրեան՝ աղազանց Զարութիւն աղային մաղազան ։ Լին՝ Խառապեան Կաղար աղային տունը ։

Լալիւր Գրքերեան աղայ եղբարց մաղազան ։

Պաղտատ՝ Լնդդիոյ առաջին թարգման աղայ Խաչիկին տունը ։

Կարեթ՝ Ը Խրմաղանեան Վարդանեանց աղայ Կաստին փառաւորունը ։

Թէհրան՝ Լալիւրեանց Լալիւր Խաչիկին բնակարանը ։

Սպահան՝ Լալիւրեանց աղայ Լալիւրեան վաճառատունը ։

Պոմպա՝ յարգի պարոնաց Լալիւր Կրիգոր և Էնկերաց վաճառատունը ։

Սիւնկափոր ու Պաղապիս՝ յարգի պարոնաց Սեթ եղբարց գրատունը ։

Է ՏՊԱՐԱՆԻ ԱՏԵՓԵՆԵՈՍԻ ՊԼՊՈՆԵՆ